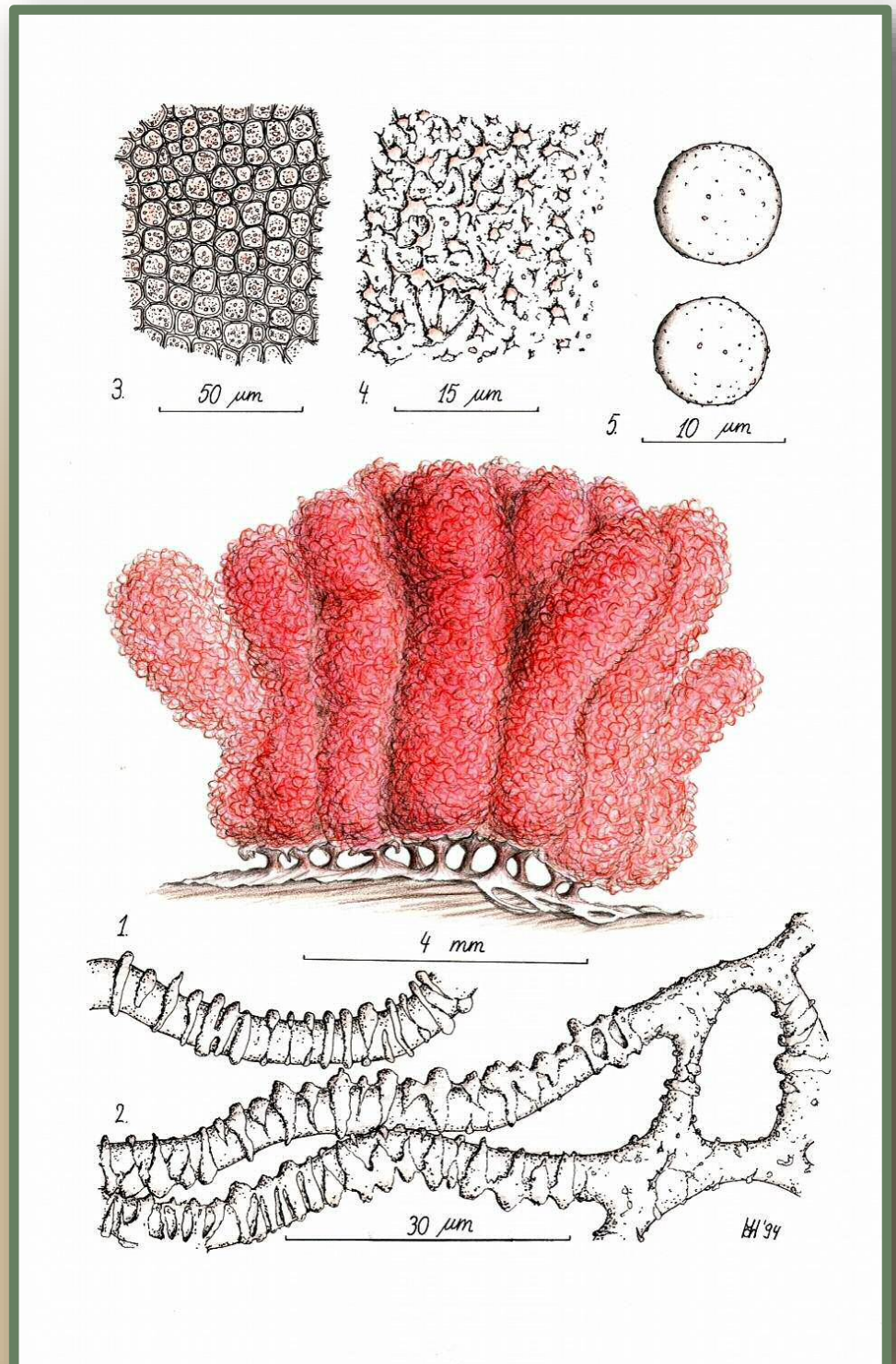

Sporen

Nieuwsbrief van de
Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging

07

Poedermycena

Oudenberg

11

20

Athelia

En de vaste rubrieken...

- Editoriaal
- Activiteitenkalenders
- Afdelingsnieuws
- Boekbespreking
- Nieuwtjes uit recente tijdschriften

Jg. 9, nr. 1

Maart 2016

Editoriaal

NIEUWSBRIEF VAN DE KONINKLIJKE VLAAMSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

Sporen

Beste mycologen,

Indien de zachte winters en andere kwakkelseizoenen alsmaar frequenter worden, zullen we ons excursieschema moeten aanpassen.

Een iets acutere bezorgdheid is de nakende verhuis van de Bioruimte, naar het nieuwe gebouw O op de campus Drie Eiken (zie www.uantwerpen.be/nl/overuantwerpen/organisatiestructuur/centrale-diensten/infrastructuur/bouwprojecten/).

De vrees dat er voor onze verenigingsbibliotheek, met meer dan 800 boeken en meer dan 2800 tijdschriften, niet voldoende plaats zou zijn, werd weggevaagd na het inkijken van het grondplan. Op het plan van de nieuwe Bioruimte blijkt dat dit een ruime zaal is met een presentatiegedeelte en een geïntegreerde projectie-installatie, met daarnaast laboratoriumtafels voor microscopie. De bibliotheek zal volledig ondergebracht worden in een aparte ruimte die echter niet direct aansluiting geeft met de nieuwe Bioruimte, wat een aanpassing zal vergen.

Het tijdstip van de verhuis en de organisatie ervan is nog onduidelijk, maar gaat waarschijnlijk door in de zomervakantie. Ik hoop dat er zich voldoende helpende handen aanbieden om onze bibliothecaris, Lucy de Nave, te ruggensteunen zodat de translocatie van één van Vlaanderens grootste en waardevolste mycologische bibliotheken vlot zal verlopen. We houden u op de hoogte.

Zaterdag 19 maart a.s. organiseert de afdeling ZWAM de 25e Vlaamse Mycologedag. Het wordt een niet te missen feesteditie met een goed gevuld programma dat u in deze aflevering van Sporen kunt ontdekken. Alle deelnemers krijgen een mooie attentie én we sluiten af met een receptie!

Myriam de Haan

voorzitter KVMV

Excursiekalender

D = dagexcursie, V = voormiddag, N = namiddag

Voor **AMK** is het uur van samenkomst steeds **9.45 uur**, tenzij anders vermeld! Deelname aan een activiteit geschiedt op eigen verantwoordelijkheid. De aangeduide reisweg geldt bij vertrek vanuit Antwerpen. Enkel deelnemen aan de namiddagexcursie is mogelijk na afspraak met de contactpersoon.

Voor **OVMW** is het uur van samenkomst bij excursies steeds **9.30 uur**, tenzij anders vermeld!

Voor **ZWAM** is de afspraak ter plaatse telkens te **9.30 uur (D)** of **14.00 uur (N)**.

Weekexcursies van de AMK-Werkgroep Mycologie

Om de twee weken gaat de werkgroep op excursie, telkens op donderdagvoormiddag. De leden worden per mail, of telefonisch op vraag, verwittigd van de excursieplaatsen. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met Lieve Deceuninck: lieve.deceuninck@skynet.be of 03 455 01 27. (Uitleg werking: zie Sporen nr. 1-2)

Reeds door de afdelingen vastgelegde excursies tot eind juni

zaterdag 23-04-2016 - OVMW (V)

Het **Leen** te Eeklo

Samenkomst om 09.30 u. Parking Het Leen, Gentssteenweg 80 Eeklo.

Wegbeschrijving: N9 Gent-Eeklo, bij het binnenrijden van Eeklo op de Gentssteenweg linksaf inrit Provinciaal Domein Het Leen en volgen tot op de parking. Staat aangeduid.

GPS: 51.16728, 3.57407

Contact: Etienne Vanaelst (0474 64 23 23)

zondag 24-04-2016 - AMK (D)

Linkeroever te Antwerpen

Vertrek om 9.45 u. vanop de P+R parking, gelegen aan de terminus van trams 5, 9 en 15 en halte tram 3. Vanop de Antwerpse ring (E17) richting Gent, na de Kennedytunnel de eerste afrit (nr. 6) nemen. De parking bevindt zich op het einde van deze afrit, tegenover de tramhalte.

Leiding: A. de Haan (03 666 91 34 of 0486 63 94 67)

zaterdag 30-04-2016 - OVMW (V)

Het **Kordaal** te Nokere (Kruishoutem)

Trefpunt: 9.30 u. aan de kerk van Nokere (deelgemeente van Kruishoutem)

Contact: Hugo Ruysseveldt (058 31 52 96) of Eddy Saveyn (0477 03 20 75)

zaterdag 07-05-2016 - KVMV (D)

Arenbergpark en **Kouterbos** (KVMV-excursie).

Vertrek om 9.30 u. aan de ingang van het park van Arenberg langs de Kardinaal Mercierlaan te Heverlee (t.h.v. St-Lambertuskapel). Reiswijzer: vanaf de ring om Leuven, uitrit Naamspoort en onmiddellijk rechts de Kardinaal Mercierlaan in. De afspraakplaats bereik je na ongeveer 500 m, parking langs de straat. 's Middags kunnen meegebrachte boterhammen genuttigd worden in de omgeving van 't Zoet Water te Oud-Heverlee. Nadien excursie in het Kouterbos, bronbos aan 't Zoet Water. Excursie georganiseerd door de ZWAM, alle KVMV-leden zijn van harte welkom!

Leiding: Georges Buelens (0471 20 50 14)

zondag 22-05-2016 - AMK (V)

De **Rammelaars** te Kwaadmechelen

Vertrek om 9.45 u. aan de kerk van Kwaadmechelen, Dorpsstraat 1. Bereikbaar via E313, afrit 25, richting Ham.

Leiding: Lieve Deceuninck (0475 26 81 67)

zondag 05-06-2016 - AMK (V)**Kindernouw** te Lille

Samenkomst om 9.45 u. op de P+R parking, bereikbaar via E34, afrit 21. De parking bevindt zich aan de overzijde van de afrit aan de kant richting Lille. Laarzen noodzakelijk, geen wandelwegen in het moerasbos. Meer terreininformatie te bekomen bij de leiding, Lieve Deceuninck (0475 26 81 67).

Vorbereiding i.s.m. Peter Van Der Schoot.

zaterdag 18-06-2016 - OVMW (V)Het **Drongengoed** te Ursel

Trefpunt: 9.30 u. aan poort Drongengoedhoeve, Drongengoedweg 9, Ursel.

Wegbeschrijving: E40 Gent-Oostende, afrit Aalter, N44 richting Maldegem-Knokke, na 8 km aan de lichten te Knesselare rechtsaf N 461 Urselseweg, na 1,2 km linksaf Westvoordestraat, deze volgen tot op het kruispunt met Drongengoedweg. Daar recht door de onverharde weg volgen tot voor de toegangspoort. GPS: 51.14812, 3.45889

Contact: Etienne Vanaelst (0474 64 23 23)

zondag 19-06-2016 - AMK (V)**Langdonken** te Herselt

Samenkomst om 9.45 u. aan de kerk van Herselt. Bereikbaar via E313, afrit 22 Olen, dan N152 richting Olen en Zoerle Parwijs, Herselt. Laarzen noodzakelijk.

Leiding : Jos Volders (0497 66 62 84)

Educatieve bijeenkomsten

De bijeenkomsten (W) in **Gent** gaan door om 10.00 uur (tot ten laatste 16.00 uur) bij de Onderzoeksgroep Mycologie van de Universiteit Gent, K.L. Ledeganckstraat 35, 2^e verdieping. De toegang is het gemakkelijkst via de plantentuin. De microscopie-avonden beginnen om 19.30 uur ; gebruik 's avonds de hoofdingang.

De bijeenkomsten in **Antwerpen** gaan door in de Bioruimte van de UA, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen. Vóór iedere vergadering (behalve bestuurlijke vergaderingen) is er vanaf 19.30 uur gelegenheid om boeken uit de bibliotheek te ontlenen. Het opstellen van de microscopen voor praktijklessen en mycologische werkgroepavonden gebeurt bij voorkeur vóór 20.00 uur zodat de sessies vlot kunnen beginnen. De bib is steeds gesloten de 4^e dinsdag van de maand.

De ZWAM-bijeenkomsten in **Diest** gaan door van 19.00 tot 22.00 uur in het Bezoekerscentrum van het Webbekomsbroek, Omer Vanoudenhovelaan 48 te Diest.

dinsdag 05-04-2016 - AMK (A)

Determinatieles Inocybe (Vezelkoppen) (2)

Deze les is gericht tot de cursisten van de Startcursus microscopie maar staat open voor alle leden. Vanaf 19.30 u. kunnen de microscopen opgesteld worden, de les start om 20.00 u. Leiding: Judith De Keyser.

maandag 11-04-2016 - ZWAM (A)

Educatieve bijeenkomsten ZWAM (Diest)

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van deter-

minatiewerken vanaf 19.00 u.

dinsdag 12-04-2016 - AMK (A)

Initiatie determinatie van myxomyceten (Slijmzwammen) (2) Voor de ingeschrevenen van de 6-delige cursus. Vanaf 19.30 u. kunnen de microscopen opgesteld worden, de les start om 20.00 u. Leiding: Myriam de Haan.

Gelijktijdig kunnen niet-cursisten vrij determineren.

dinsdag 19-04-2016 - AMK (A)

Enkele toelichtingen en aanbevelingen bij de determinatie

van ascomyceten

Tijdens het practicum worden enkele specifieke determinatienmerken van ascomyceten toegelicht: het apikaal apparaat van de ascus en zijn reactie met chemicaliën, de inhoud van de ascosporen, de aansluitingswijze van de ascus op de ascogene hyfen.

Vanaf 19.30 u. kunnen de microscopen opgesteld worden; de les start om 20.00 u. Leiding: Bernard Declercq.

maandag 25-04-2016 - ZWAM (A)

Educatieve bijeenkomsten ZWAM (Diest)

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken vanaf 19.00 u.

dinsdag 26-04-2016 - KVMV (A)

KVMV-bestuursvergadering
KVMV-bibliotheek gesloten.

dinsdag 03-05-2016 - AMK (A)

Initiatie determineren van Myxomyceten (Slijmzwammen) (3)

Voor de ingeschrevenen van de 6-delige cursus. Vanaf 19.30 u. kunnen de microscopen opgesteld worden, de les start om 20.00 u. Leiding: Myriam de Haan.

Gelijktijdig kunnen niet-cursisten vrij determineren en houdt de redactieraad van Sporen haar vergadering.

maandag 09-05-2016 - ZWAM (A)

Educatieve bijeenkomsten ZWAM (Diest)

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken vanaf 19.00 u.

dinsdag 10-05-2016 - AMK (A)

Voordrachtavond: Paddenstoelen in de 17^e-eeuwse beeldende kunst van de Nederlanden.

Lucas Vanhevel, Master of Arts in de Kunstwetenschappen aan de UGent, licht zijn studie van de historische afbeelding van paddenstoelen in de 17^e-eeuwse beeldende kunst van de

Nederlanden toe.

Aanvang om 20.00 u.

dinsdag 17-05-2016 - AMK (A)

Initiatie determineren van Myxomyceten (Slijmzwammen) (4)

Voor de ingeschrevenen van de 6-delige cursus. Vanaf 19.30 u. kunnen de microscopen opgesteld worden, de les start om 20.00 u. Leiding: Myriam de Haan.

Gelijktijdig kunnen niet-cursisten vrij determineren.

dinsdag 17-05-2016 - ZWAM (A)

Voordrachtavond: Paddenstoelen in de 17^e-eeuwse beeldende kunst van de Nederlanden.

Lucas Vanhevel, Master of Arts in de Kunstwetenschappen aan de UGent, licht zijn studie van de historische afbeelding van paddenstoelen in de 17^e-eeuwse beeldende kunst van de Nederlanden toe.

Aanvang om 20.00 u. Bezoekerscentrum Webbekomsbroek Diest.

maandag 23-05-2016 - ZWAM (A)

Educatieve bijeenkomsten ZWAM (Diest)

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken vanaf 19.00 u.

dinsdag 24-05-2016 - AMK (A)

Initiatie determineren van Myxomyceten (Slijmzwammen) (5)

Voor de ingeschrevenen van de 6-delige cursus. Vanaf 19.30 u. kunnen de microscopen opgesteld worden; de les start om 20.00 u. Leiding: Myriam de Haan.

Gelijktijdig kunnen niet-cursisten vrij determineren.

zondag 29-05-2016 - AMK (D)

Dag van het Park: Natuurfeest Provincie Antwerpen

AMK neemt met een infostand deel aan het Natuurfeest Provincie Antwerpen. Meer info over de organisatie via www.provincieantwerpen.be (symbool vergrootglas) Natuurfeest.

Organisatie AMK-infostand: Linda Lambreghts.

dinsdag 31-05-2016 - AMK (A)

Initiatie determineren van Myxomyceten (Slijmzwammen)
(6)

Voor de ingeschrevenen van de 6-delige cursus. Vanaf 19.30 u. kunnen de microscopen opgesteld worden, de les start om 20.00 u. Leiding: Myriam de Haan.

Gelijktijdig kunnen niet-cursisten vrij determineren.

maandag 06-06-2016 - ZWAM (A)

Educatieve bijeenkomsten ZWAM (Diest)

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken vanaf 19.00 u.

dinsdag 07-06-2016 - AMK (A)

Voordrachtavond over het op naam brengen van inktzwammen

Toelichting bij de macro- en microscopische kenmerken van de genera *Coprinus*, *Coprinopsis*, *Coprinellus* en *Parasola*, door Jos Volders.

Aanvang om 20.00 u.

dinsdag 14-06-2016 - AMK (A)

AMK-stuurgroepvergadering

Alle leden zijn welkom bij de bespreking van de AMK-werking. Enkele agendapunten zijn: verhuis bioruimte, educatieve avonden en projectwerking.

Aanvang om 20.00 u.

maandag 20-06-2016 - ZWAM (A)

Educatieve bijeenkomsten ZWAM (Diest)

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken vanaf 19.00 u.

dinsdag 21-06-2016 - AMK (A)

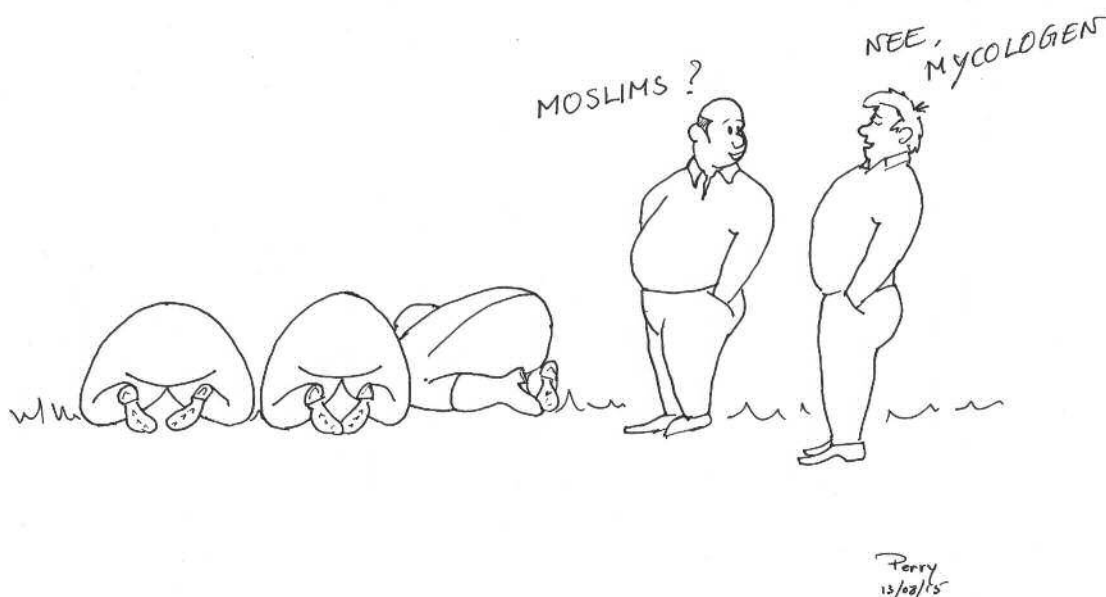
Paddenstoelen beestig bekeken: onverwachte links tussen fungi en fauna.

Voordracht door Wim Veraghtert. Aanvang om 20.00 u.

dinsdag 28-06-2016 - KVMV (A)

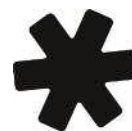
KVMV-bestuursvergadering.

KVMV-bibliotheek gesloten.

Grinniken met mycologen (Staf Persoons)

25^e VLAAMSE MYCOLOGENDAG

VLAAMS-
BRABANT

VAN DE KONINKLIJKE VLAAMSE MYCOLOGISCHE VERENIGING zaterdag 19 maart 2016

Georganiseerd door de ZWAM
in samenwerking met het
Provinciebestuur van Vlaams-Brabant

Aula nr. 1, Provincieplein 1, 3010 Leuven (vlakbij station Leuven)

Bereikbaarheid

Alle informatie over hoe u het provinciehuis kunt bereiken via het openbaar vervoer of per wagen vindt u op: <http://www.vlaamsbrabant.be/over-de-provincie/kennismaking/provinciehuis/adres-openingsuren-bereikbaarheid/index.jsp> en dan Routeplan aanklikken.

Toegang via de hoofdingang (gebouw T). Men kan parkeren in de kelder van het Provinciehuis: dat kost voor studiedagen 8 euro voor de ganse dag. Het ticket moet gevalideerd worden aan het onthaal en het restbedrag betaald aan de betaalautomaat.

Voor de lunch in het provinciehuis zijn er broodjes (1 met kaas en 1 met hesp, met groentjes) te verkrijgen met koffie of thee voor de prijs van 8 euro. De broodjes moeten besteld worden vóór 12 maart 2016 bij robert.de.ceuster@scarlet.be en betaald op de rekening: IBAN BE17 7370 1875 7621 van KVMV, Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen.

PROGRAMMA

09.30 u. Ontvangst met koffie of thee

- 10.00 u. Verwelkoming
- 10.05 u. BCCM/IHEM, de Belgische cultuurcollectie van medisch relevante schimmels en gisten Dirk Stubbe
- 10.40 u. 20 jaar boleten-monitoring in het domein van de Plantentuin Meise Omer Van de Kerckhove
- 11.15 u. Nieuwe ascomyceten voor Vlaanderen in 2014 en 2015 Bernard Declercq
- 11.55 u. Standaardlijst Ascomyceten Vlaanderen Bernard Declercq

12.00 u. Groepsfoto, middagpauze/lunch

- 13.30 u. Algemene ledenvergadering KVMV
- 14.00 u. Aardtongen in Limburg Luc Lenaerts
- 15.00 u. Nieuwe of merkwaardige vondsten voor Vlaanderen in 2015
- 15.30 u. Slotwoord Myriam de Haan
- 15.35 u. Receptie

Iedereen is van harte welkom!

Poedermycena (*Mycena corynephora* Maas Geest.), de moeite van het bekijken waard

Lucrèse Vannieuwerburgh - vannieuwerburgh.lucrese@skynet.be

Inleiding

Tijdens het mycologisch werkweekend in oktober 2015 vonden we in het Prinsenhof te Retie een Tamme kastanje waarvan de stam bezaaid was met Poedermycena's (*Mycena corynephora*). (fig. 1)

Deze kleine witte *Mycena* is ook een trouwe zomergast in het Provinciedomein De Gavers te Harelbeke. Al een tiental jaren op rij is deze soort daar te vinden op een levende, bemoste eikenstam. Gewoonlijk staat er een hele kolonie, vanaf de voet van de stam tot op een hoogte van bijna 1 meter. Het kan al vanaf juni op voorwaarde dat het substraat goed nat geworden is.

Fig. 1. Poedermycena (*Mycena corynephora*)

De Poedermycena (*Mycena corynephora*) behoort tot *Mycena* sectie *Sacchariferae* Kühn. ex Sing. De soorten die tot deze sectie behoren, hebben korreltjes of vlokjes op hoed en steel. Dit kenmerk is zelfs met het blote oog waar te nemen. In het *Mycena*-jargon hebben we het dan graag over suikerkorrels. De best gekende en meest algemene soort is de Suikermycena (*Mycena ascendens*). Daarnaast heb je een dubbelganger op hazelnoten: de Hazelnootmycena (*Mycena nucicola*).

Beide soorten hebben meestal een basaal schijfje, weliswaar vaak heel klein en soms eerder te zien als een bijna bolvormige verdikking aan de steelvoet. Deze laatste eigenschap zien we duidelijk bij de Poedermycena, geen echt schijfje maar vaak een serieuze verdikking.

Ook is deze soort wat compacter en robuuster dan de

twee bovenvermelde soorten en de zware vlokjes springen zeker in het oog.

Beschrijving

Hoedjes: wit, 2-5 mm diam., zeer zwaar bepoederd met redelijk grove vlokken. Hoedjes van heel jonge exemplaren lijken wel gebreide mutsen (fig. 2).

Steeltjes: tot ongeveer 1,5 cm, helemaal wit en dicht vlokkig behaard; onderaan vaak een opvallende verdikking (fig. 3).

Lamellen: 6-14, met tussenlamellen, wijd uit elkaar, smal aangehecht, aflopend met een tandje, soms vrij van de steel (fig. 3).

Microscopie

Microscopisch zijn vooral de sporen en caulocystiden

Fig. 2. Poedermycena: zwaar bepoederde hoedjes

Fig. 3. Poedermycena: steeltjes en lamellen

opmerkelijk.

De sporen zijn breed en subgloboos: 6-10 × 6-8 μm volgens mijn metingen, 6-8,5 × 5,5-8,5 μm volgens Emmett et al. (2008), 6-9,5 × 6-8 μm volgens Robich (2003) en 7,2-8,8 × 6,7-7,9 μm volgens Maas G. (1992).

De basidiën zijn 4-sporig (fig. 4).

De caulocystiden (fig. 5) zijn opvallend talrijk, wrattig, clavaat, obpyriform en hoe meer onderaan de steel, hoe langer cilindrisch : 15-70 (200) × 6-28 μm volgens mijn metingen, 34-68 (250) × 17-30 μm volgens Emmett et al. (2008), 20-160 (260) × 10-25 μm volgens Robich (2003) en 14,5-40 × 9-23 μm volgens Maas G. (1992).

De cheilocystiden (fig. 6) zijn clavaat met heel veel korte uitsteekseltjes: 15-40 × 5-25 μm volgens mijn metingen, 18-40 × 5-20 μm volgens Emmett et al. (2008), 15-40 × 9-25 μm volgens

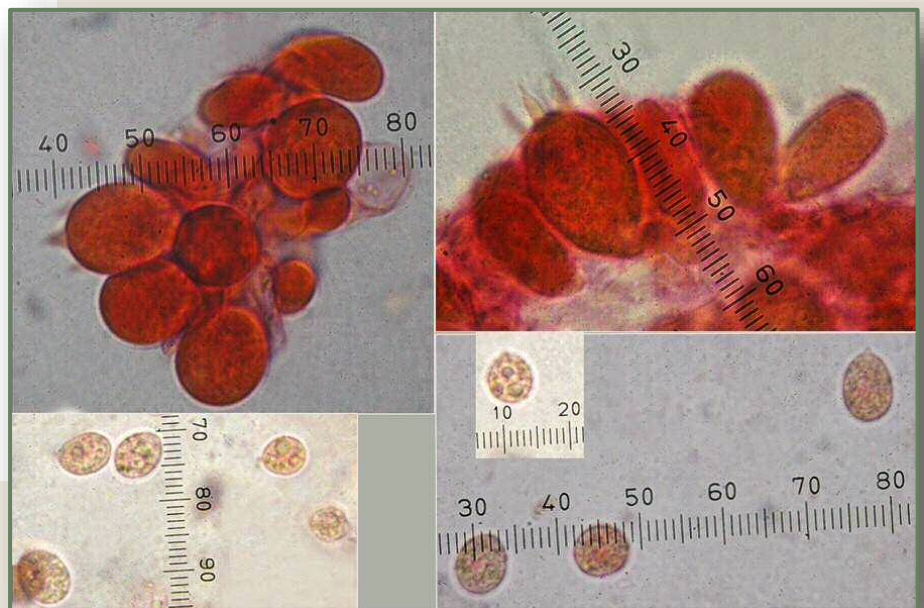

Fig. 4. Poedermycena: basidiën en sporen

Fig. 5. Poedermycena: caulocystiden

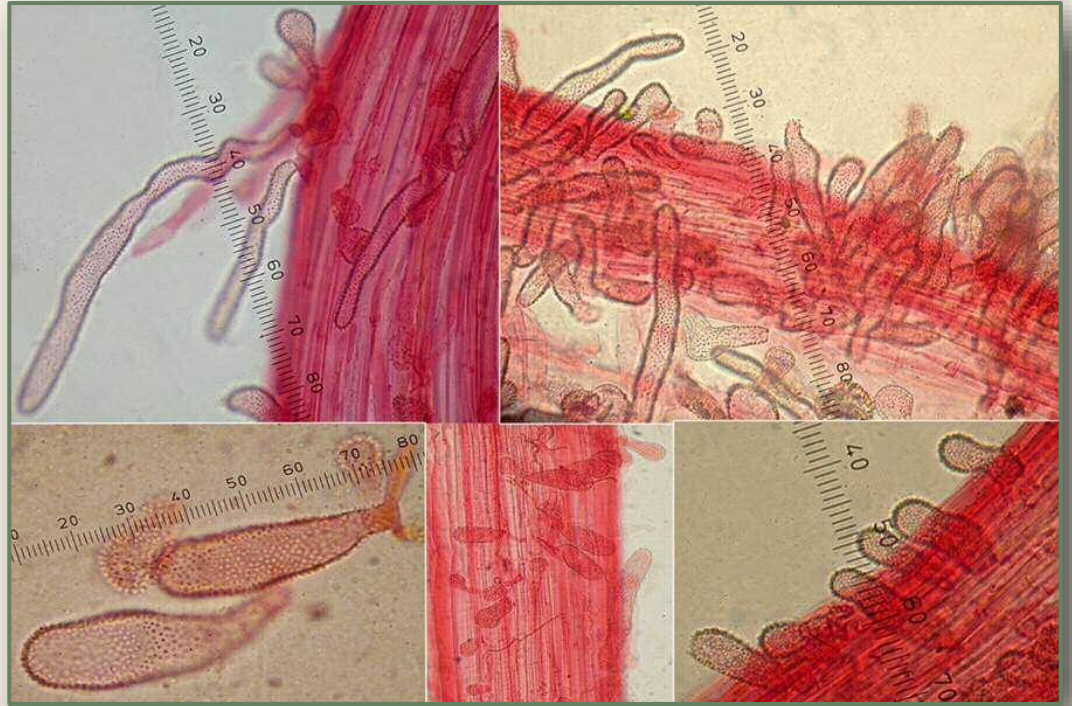
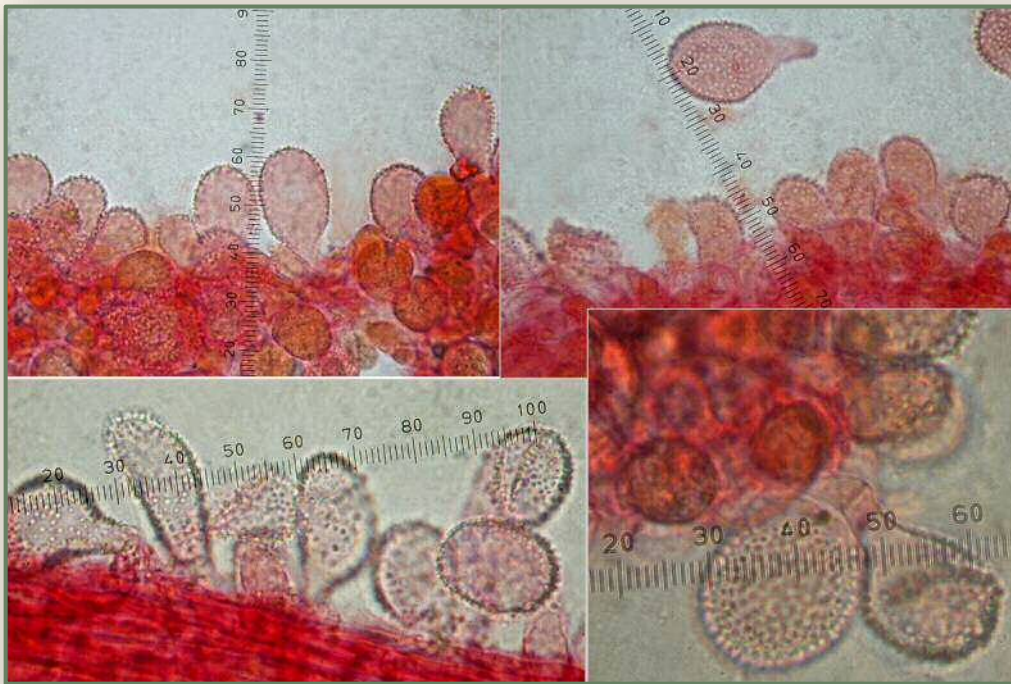

Fig. 6. Poedermycena: cheilocystiden

Robich (2003) en $23-31 \times 8-14,5 \mu\text{m}$ volgens Maas G. (1992).

Er zijn geen pleurocystiden.

Gespen werden niet gevonden. Volgens Emmett et al. (2008) zijn de gespen 'sometimes abundant, often absent'.

Ecologie

Robich (2003) vermeldt het voorkomen van de *Poedermycena* (*Mycena corynephora*) op bemoste schors en aan de basis van diverse levende boomstammen: *Quercus*, *Castanea sativa*, *Carpinus*, *Aesculus*, *Robinia pseudoacacia*.

Volgens Krieglsteiner (2001) is ze te vinden op diverse loofbomen o.a. op *Alnus glutinosa*, *Corylus avellana*, *Populus*,

Salix, *Fraxinus excelsior*, *Quercus* cf. *robur*, *Robinia pseudoacacia*.

Maas G. (1992) verwijst naar het holotype op bemoste schors van *Aesculus hippocastanum*, Italië, juni 1956.

Ludwig (2012) schrijft dat de soort voorkomt op naakte of bemoste stammen van levende loofbomen of liggende stammen, vooral in bossen met perma-

nent hoge luchtvochtigheid.

Emmett et al. (2008) linken de soort aan verterend hout van meerdere soorten loofbomen, vooral van *Salix* en *Alnus*.

De waarnemingen in FUNBEL tonen aan dat de Poedermycena waargenomen werd op *Salix*, *Quercus robur* en *Populus*. Verder is er nog een notitie: 'op loofbomen en struiken'.

Wij vonden ze ook al meerdere keren op afgevallen stukjes schors en dode takken van loofhout.

Fenologie

Ludwig (2012) geeft aan dat de soort verschijnt van juni tot december. Volgens Emmett et al. (2008) van herfst tot vroege winter, volgens Krieglsteiner (2001) vanaf eind juni tot begin november met de meeste waarnemingen in juli en september.

In Vlaanderen (FUNBEL en persoonlijke waarnemingen) verschijnt de Poedermycena van juli tot eind november met pieken in september en oktober.

Status

De Poedermycena (*Mycena corynephora*) wordt niet vermeld in de Beknopte Standaardlijst van Nederlandse Paddenstoelen (2013). Maar in de Nieuwsbrief KNNV Zoetermeer 2015 nr. 11 duikt er een waarneming op. Bij navragen blijkt dat deze soort gevonden werd in het Prielengebied in 2014 te Zoetermeer op een levende, met veel mos begroeide populier.

Ludwig (2012) geeft de soort voor Duitsland een RL R (Rarität latent gefährdet); dit betekent: zeer zeldzaam en bedreigd.

Bemerking

Nauwkeurige waarneming is zeker nodig en microscopie is aangeraden.

De Poedermycena kan gemakkelijk verwisseld worden met enkele kleine soorten zoals de Suikermycena (*Mycena adscendens*) die een grote verscheidenheid aan substraten bezet en dus ook op stammen van le-

vende en dode bomen groeit. In de late zomer tot in putje winter verschijnt de Kleverige schorsmycena (*Mycena clavularis*) die een voorliefde voor schorsspleten van bv. *Salix* heeft.

Referenties

- Arnolds, E. & van den berg, A. (2013). Beknopte Standaardlijst van Nederlandse Paddenstoelen, Nederlandse Mycologische Vereniging. 287 pp.
- Breitenbach, J. & Kränzlin, F. (1991). Pilze der Schweiz (Band 3). Verlag Mycologia, Luzern, 364 pp.
- Emmett, E.E., Aronsen, A., Læssøe, T. & Elborne, S. (2008). Mycena in Knudsen H. & Vesterholt, J.(eds.) Funga Nordica. Agaricoid, boletoid and cyphelloid genera, Nordsvamp, Kopenhagen, 965 pp.
- Krieglsteiner, G. J. (2001). Die Grosspilze Baden-Württembergs (Band 3). Verlag Ulmer, Stuttgart. 634 pp.
- Ludwig, E. (2012). Pilzcompendium Beschreibungen (Band 3). Fungicon-Verlag, Berlin. 881 pp.
- Maas Geesteranus, R.A. (1992). Mycenas of the Northern Hemisphere II, North-Holland. Amsterdam/Oxford/Tokyo. 493 pp.
- Robich, G. (2003). Mycena d'Europa. A.M.B. Fondazione Centro Studi di Micologici. Trento, 728 pp.
- Vandeven, M., Funbel databank.
- Walley, R. & Vandeven, E. (2006). Standaardlijst van Basidiomycota en Myxomycota van Vlaanderen en het Brussels Gewest. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). 143 pp.

De Oudenberg van Geraardsbergen

Willem Boonen - willem.boonen@skynet.be

Op de flanken van de Oudenberg in Geraardsbergen vind je een aantal 'publieke' open plekken waar van oudsher een gazonmaai-beheer zonder bemesting wordt toegepast. Op deze graslandjes groeien bijgevolg verschillende soorten wasplaten, aardtongen, knots- en koraalzwammetjes.

De Oudenberg

Geraardsbergen ligt in de leemstreek en aan de rand van de Vlaamse Ardennen en is internationaal bekend van de Muur en de Ronde van Vlaanderen. De Oudenberg is een langgerekte getuigenheuvel en behoort tot de lijn van tertiaire heuvels die zich uitstrekt van Noord-Frankrijk tot in het Hageland (Vanmaercke-Cottigny, 1988). De sedimentaire afzettingen uit het tertiair verhardden na het verdwijnen van de Diestiaanzee waardoor veel zandsteen gevormd werd. Tijdens de interglaciale fasen van het quartair verdwenen minder erosiebestendige pleistocene en tertiaire gronddeeltjes waardoor de Oudenberg een grillig reliëf vertoont met veel taluds, holle wegen en dalen. De hedendaagse dagzomende grondlaag van de langwerpige Oudenberg is le-

mig paniseliaan zand (zand van Vlierzele) met een zuur karakter en met veel ijzerhoudende zandsteen (Vanmaercke-Cottigny, 1988).

Bovenop de Oudenberg is er een uitstekende heuveltop, met hierop een kapel (foto 1). Deze heuveltop tekent zich duidelijk af in het landschap. In het verre verleden is deze zandlemige top verschillende keren vergraven waardoor die nu waarschijnlijk iets hoger ligt dan in de prehistorie (Rosier, 1984). De antropogene aard van deze gronden belet echter al lang niet meer de vorming van een grasland met wasplaten.

Merkwaardig is de eeuwenoude natte depressie die ooit uitgegraven werd aan de voet van de kapelberg waardoor een vijver ontstaan is die nooit uitdroogt. Op het niveau van de vijver en onder het paniseliaan zand bevindt zich namelijk een paniseliaan kleilaag (klei van Merelbeke) waardoor hier een bronniveau ligt dat de vijver voedt. Rondom de vijver is een vlakke zone, beplant met leilinden. Aansluitend aan de kapelberg, en half omsloten, ligt een loofbos met overwegend beuken.

Door haar verhevenheid in het landschap heeft deze plaats altijd een religieuze betekenis gehad. Mogelijk was het eeuwen geleden een Keltische

Foto 1: De kapelberg met net voor de heuvel de vijver (Willem Boonen)

Foto 2: Schapenbegrazing op de Oudenberg (Delcampe - archief)

cultusplaats en die werd door de Kelten waarschijnlijk 'Odinberg' genoemd naar hun zonnegod Odin. Later, in de middeleeuwen, kerstende de katholieke kerk deze plaats met een Mariaheiligdom en bouwde men naast de offertafel een kapel. 'Odinberg' werd 'Oudenberg' om de heidense achtergrond te camoufleren.

De omgeving bij de kapel - ongeveer 11,5 ha - heeft een beschermd statuut en is het oudste beschermde landschap (bij besluit van 08-03-1940). De meeste gronden zijn eigendom van de stad en van het OCMW. Op de zuidelijke uitloper van de Oudenberg zijn nog meer graslandjes met wasplaten te vinden. Behalve wasplaten groeien er ook verschillende aardtongen, knotszwammen en koraalzwammen.

De kapelberg

Minder bekend is dat de kenmerkende flora op de kapelberg het Europees beschermd habitattypetype 6230 is of soortenrijk heischraal grasland op arme bodem (<http://www.natura-2000.be>).

Foto 3: Blauwe knoop - *Succisa pratensis* - in bloei (Danny Declercq)

Foto 4: Schermhavikskruid - *Hieracium umbellatum* - in bloei (Willem Boonen)

De zandkop die de kapelberg is, heeft heel waarschijnlijk sinds mensenheugenis een kaal geschoren bodem, met een verarmde maar grotendeels relatief droge heischrale graslandvegetatie. Door de uitzonderlijke waterhuishouding en het zandige karakter ontdek je hier een verrassende flora met Tandjesgras (*Danthonia de-*

cumbens), Muizenoor (*Hieracium pilosella*), Tormentil (*Potentilla erecta*), Blauwe knoop (*Succisa pratensis*) (foto 3) en Schermhavikskruid (*Hieracium umbellatum*) (foto 4).

Ook de mossenwereld laat zich niet onbetuigd en toont hier soorten die veeleer in de Kempen algemeen voorko-

men: Gewoon gaffeltandmos (*Dicranum scoparium*), Bleek dikkopmos (*Brachythecium albicans*), Heideklauwtjesmos (*Hypnum jutlandicum*) en heel bijzonder het Kroppluismos (*Dricranella cerviculata*) (Planten- en mosinventarisatie, samen met wijlen broeder De Ruyver, M. Hoffmann en de plantenwerkgroep van Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus). Als de flora verrassend is, kan je er vrijwel zeker van zijn dat de zwammenwereld dat ook is. Volgens het Nederlandse Kennisnetwerk Ontwikkeling + Beheer Natuurkwaliteit (OBN, 2013) is dit type grasland voor wasplaten veruit de belangrijkste habitat. Wasplatengraslanden liggen op oude humusprofielen en zijn al lange tijd gebruikt als onbemest grasland. Belangrijk is dus een langdurig ongestoorde ontwikkeling gedurende meerdere decennia (Ozinga et al, 2013a,b). Oude foto's (ongedateerd) tonen dat de kapelberg in de laatste helft van de jaren 1800 tot vooraan de jaren 1900 door schapen begraaasd werd (foto 2). Begrazing kan tot rijke wasplatengraslanden leiden op voorwaarde dat de begrazingsdruk niet te groot is. Een te grote veedichtheid en in een te korte periode is zeer ongunstig. Vertrapping van de vegetatie door een te groot aantal dieren kan ook aan de mycoflora veel schade doen (Ozinga et al, 2013a,b).

Na de schapenbegrazing kenden de relatief vlakke grasvelden rondom de kapel een intensief gazonbeheer zonder bemesting. De nogal steile hellingen naar de kapel toe zijn zeer moeilijk te betreden waardoor het maaien nog moeilijker is. Hierdoor gebeurt het maaien op de hellingen eerder extensief met de bosmaaiër waardoor veel graszoden niet gemaaid worden en te lang zijn om gunstig te zijn voor de wasplaten. Na een zorgvuldig gekozen tijdstip voor een laatste maaibeurt is het namelijk wenselijk dat de graszoden in het najaar een maximum lengte van 10 cm hebben (Ozinga et al, 2013b).

Om te maaien kiezen de gemeentelijke diensten een

dag uit met goed weer en liefst in november om de eventueel nog bloeiende Blauwe knoop te sparen. Dit is dan net in de beste periode voor wasplaten, met een verwoesting van de mycoflora tot gevolg. De vegetatie die wel gemaaid wordt, blijft dan weer liggen wat voor aanrijking zorgt, alhoewel de steile helling doet vermoeden dat er toch wel veel maaisel weg spoelt bij regenweer. Het bodemprofiel of humusprofiel blijkt overigens goed tot zeer goed te zijn voor de wasplaten,

Foto's 5 en 6: De Slijmwasplaat - *Hygrocybe laeta* - op de zandkop; het slijm is hier duidelijk zichtbaar (Willem Boonen)

getuige de verschillende wasplaatsoorten en -aantallen. Tenminste, in de veronderstelling dat het humusprofiel als dusdanig bepalend is voor de aanwezigheid van zeldzame wasplaten. Nog niemand weet wat er zich eigenlijk ondergronds afspeelt. Onderzoek naar de relatie tussen het voorkomen van paddenstoelen en de kenmerken van het humusprofiel is nog niet gebeurd (Ozinga et al, 2013b). Het leemhoudende karakter van deze zandbodem en de wateropstuwing zijn echter onmiskenbaar van zeer grote waarde op deze plaats. Niet alleen de Blauwe knoop profiteert van de ondergrondse waterstroom maar ook de paddenstoelen. Sommige insnijdingen in de zandkop hebben een microreliëf waar de bodem plaatselijk ook vochtiger is. De Slijmwasplaat (*Hygrocybe laeta*) (foto 5 en 6) voelt zich blijkbaar goed op deze vochtige plekjes want er staan hier

Foto 8: De Grauwe wasplaat - *Hygrocybe unguinosa* - groeit op oude, weinig gestoorde schrale bodems (Willem Boonen)

Foto 7: De Elfenwasplaat - *Hygrocybe ceracea* - wordt soms verwisseld met de Gele wasplaat of de Kabouterwasplaat (Willem Boonen)

meerdere exemplaren.

Op het iets drogere deel van de helling, westwaarts gericht, zijn de Elfenwasplaat (*Hygrocybe ceracea*) (foto 7) en de Grauwe wasplaat (*Hygrocybe unguinosa*) (foto 8) te zien. Dit zijn indicatoren voor oude, niet of weinig gestoorde schrale graslanden met hoge natuurwaarden (Ozinga et al, 2013b).

Een moeilijke oefening zijn de vermoedelijke Papegaaizwammetjes met bruine tinten. Volgens de gegevens van

Eyssartier en Roux (2011) hebben de plaatjes van het Papegaaizwammetje (*Hygrocybe psittacina*) (foto 9) soms een aflopend tandje en dat is de reden dat veel amateur-mycologen deze wasplaat verwisselen met de Slijmwasplaat (*Hygrocybe laeta*).

In dezelfde omgeving staan verschillende Kabouterwasplaten (*Hygrocybe insipida*) (foto 10). Deze zeer kleurrijke, maar zeer kieskeurige paddenstoelen staan er samen met even kleurige knotszwammen als de Fraaie knotszwam

Foto 9: Het Papegaaizwammetje - *Hygrocybe psittacina* (Willem Boonen)

Foto 10: Kabouterwasplaat - *Hygrocybe insipida* (Danny Declercq)

Foto 11: Fraaie knotszwam - *Clavulinopsis laeticolor* (Danny Declercq)Foto 12: Gewoon vuurzwammetje - *Hygrocybe miniata* (Danny Declercq)

(*Clavulinopsis laeticolor*) (foto 11) en de Gele knotszwam (*Clavulinopsis helvola*).

Het Gewoon vuurzwammetje (*Hygrocybe miniata*) (foto 12) dat, net als de Slijmwasplaat, minder hoge eisen stelt aan de zuurtegraad van de bodem dan de hoger genoemde wasplaten, vult samen met het Gewoon sneeuwzwammetje (*Hygrocybe virginea*) het lijstje aan.

Rondom de kapel, bovenop de zandkop, is het terrein een redelijk plat grasland. Merkwaardig is hier dat er op enkele meters van de wasplaten talrijke Dooiergele mestzwammen (*Bolbitius titubans*) en Plooirokjes (*Parasola plicatilis*) groeien; soorten die toch graag groeien op goed bemeste graslanden, wat je hier niet direct zou verwachten. Nóg heel opvallend is het verschil in kleur en dichtheid van de graszoden op het plateau. De grasvlakte van het plateau ziet er jeugdiger groen uit en heeft een grotere grasdichtheid dan de ruderaal graszone voorbij het plateau en waar de helling begint. Er is duidelijk een abrupte en rechte graslijn die de scheiding van deze verschillende graslanden laat zien.

Enig onderzoekwerk leert dat er vele jaren geleden (geen datum bekend) vlakke stukken grasland opnieuw inge-

zaaid zijn (foto 13). Doordat het plateau gemakkelijker te bewerken is, is het waarschijnlijk enkel daar omgespit en opnieuw ingezaaid (D'Hauwer-Van Der Schueren & Criel, 2004, p. 17). Ook heel waarschijnlijk is er een bemesting gebeurd na het zaaien, hetgeen voor wasplaten nefast is. Veel paddenstoelen zijn niet alleen gevoelig voor bodemverstoring maar ook voor stikstofdeposities (Ozinga et al, 2013b).

Een paar meter naast het heringezaaid grasland en op de rand van de helling vind je de Scharlaken wasplaat (*Hygrocybe coccinea*) broederlijk naast de Gele wasplaat (*Hygrocybe chlorophana*) (foto 14).

Deze twee wasplaten zijn vaak in elkaars gezelschap te vinden (E. Vanaelst, persoonlijke mededeling, 24 oktober 2015). Je kan ze gemakkelijk verwisselen met de Elfenwasplaat; deze laatste heeft echter een droge steel (Lenaerts, 2008, p. 15). Meer dan de andere bovenvernoemde wasplaten stellen zij echter zeer hoge eisen aan hun standplaats en zijn dus zeer zeldzaam. Aangezien al 9 soorten wasplaten geteld worden op de kapelberg, is deze plaats "van tweede klasse van toenemende importantie" (Ozinga et al, 2013). We mogen

Foto 13: De scheiding tussen oud en nieuw grasland is duidelijk te zien (Willem Boonen)

Foto 14: De Gele wasplaat - *Hygrocybe chlorophana* (Willem Boonen)

hem dus, zoals ze in Nederland doen, beschouwen als 'Wasplaten-grasland' (Ozinga et al, 2013). Het komt er nu op aan de toestand zo te houden en eventueel zelfs het beheer van de terreinen bij te sturen. Een jaarlijkse monitoring en inventarisering van de soorten paddenstoelen is een must (zie tabel 1).

De omgeving aan de voet van de kapelberg heeft een parkachtig karakter met een vijver, leibomenrijen, hagen en plantsoenen. In

de onmiddellijke nabijheid is ook een boskern waarop langgerekte bosstroken aansluiten. Hier vinden wij heel andere paddenstoelen dan op de zandkop. Op deze soorten wens ik in dit verslag niet in te gaan.

De zuidelijke uitloper van de Oudenberg

Vroeger werd aangenomen dat wasplaten saprotroof zijn (opruimers van dood organisch materiaal dat ze afbreken en omzetten in mineralen die opnieuw door planten kunnen opgenomen worden) alsook voedingsstoffen uit mossen halen. Die theorie werd ondertussen weerlegd en men neemt momenteel aan dat wasplaten biotroof leven (samenleven met hogere planten waarbij beide voordeel hebben) met grassen (Veraghtert, 2014). Dit weerhoudt hen er echter niet van ook te groeien op plaatsen waar zelfs geen grassen te vinden zijn maar andere plantensoorten zoals Muizenoor (*Hieracium pilosella*) en Zandblauwtje (*Jasione montana*). Je vindt ze daar dan ook vaak samen met andere graslandpaddenstoelen zoals diverse soorten aardtongen (zie tabel 2).

Tabel 1: Wasplaten en knotszwammen, gevonden aan de kapel op de Oudenberg in 2014 en 2015

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Slijmwasplaat	<i>Hygrocybe laeta</i>
Elfenwasplaat	<i>Hygrocybe ceracea</i>
Grauwe wasplaat	<i>Hygrocybe unguinosa</i>
Papegaaizwammetje	<i>Hygrocybe psittacina</i>
Kabouterwasplaat	<i>Hygrocybe insipida</i>
Gewoon vuurzwammetje	<i>Hygrocybe miniata</i>
Sneeuwzwammetje	<i>Hygrocybe virginea</i>
Scharlaken wasplaat	<i>Hygrocybe coccinea</i>
Gele wasplaat	<i>Hygrocybe chlorophana</i>
Fraaie knotszwam	<i>Clavulinopsis laeticolor</i>
Gele knotszwam	<i>Clavulinopsis helvola</i>

Foto 15: Kortsporige aardtong - *Geoglossum elongatum* (Danny Declercq)

Foto 16: Aardtongzwameter - *Hypomyces papulasporae* (ontdekt en gefotografeerd door Danny Declercq in november 2014)

Op de uitloper van de Oudenberg, enkele kilometer zuidelijker dan de kapelberg, en aan het Sanatorium (rusthuis van het OCMW) is een driehoekig grasarm terreintje van een tiental vierkante meter groot. Hier staan verschillende aardtongsoorten. De eerste te vermelden aardtong is de zeer zeldzame Gladde aardtong (*Geoglossum glabrum*) die in voedselarm grasland groeit (Vermeulen, 1999).

De Kleverige aardtong (*Geoglossum glutinosum*), is waarschijnlijk de enige soort aardtong die onder vochtige omstandigheden macroscopisch goed te herkennen is door de blinkende, slijmige zwarte steel. De soort zou kalkminnend zijn (Roobeek, 2009) en te vinden op kortgrazige uitgeloopte gronden met een stabiele waterhuishouding. De zandlemige zuidelijke uitloper van de Oudenberg waar deze aardtongen groeien, voldoet hieraan op één detail na: de zandleemgrond is hier van zure aard. Door de talrijke ondergrondse waterstromen op de Oudenberg is hier misschien voldoende baserijk grondwater aanwezig voor de aardtongen die hier groeien.

De Fijngeschubde aardtong (*Geoglossum fallax*) en de Kortsporige aardtong (*Geoglossum elongatum*) (foto 15), macroscopisch niet van elkaar te onderscheiden, zijn twee aardtongen die alle twee ongeveer dezelfde eisen

Tabel 2: Wasplaten, aardtongen, knots- en koraalzwammen gevonden op de zuidelijke uitloper van de Oudenberg

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Zwartwordende wasplaat	<i>Hygrocybe conica</i>
Gewone weidewasplaat	<i>Hygrocybe pratensis</i>
Grauwe wasplaat	<i>Hygrocybe unguinosa</i>
Papegaaizwammetje	<i>Hygrocybe psittacina</i>
Sneeuwzwammetje	<i>Hygrocybe virginea</i>
Gladde aardtong	<i>Geoglossum glabrum</i>
Kleverige aardtong	<i>Geoglossum glutinosum</i>
Kortsporige aardtong	<i>Geoglossum elongatum</i>
Aardtongzwameter	<i>Hypomyces papulasporae</i>
Bleke sikkelkoraalzwam	<i>Clavulinopsis subtilis</i>
Gele knotszwam	<i>Clavulinopsis helvola</i>
Fraaie knotszwam	<i>Clavulinopsis laeticolor</i>

Foto 17: Bleke sikkelkoraalzwam - *Clavulinopsis subtilis* - op de zuidelijke uitloper van de Oudenberg (Willem Boonen)

conica), het Papegaaizwammetje (*Hygrocybe psittacina*), de Grauwe wasplaat (*Hygrocybe unguinosa*) en het Sneeuwzwammetje (*Hygrocybe virginea*). Andere soorten zoals de Gele knotszwam (*Clavulinopsis helvola*) en de Fraaie knotszwam (*Clavulinopsis laeticolor*) zijn ook van de partij.

De wegberm langsheen het Sanatorium is grasarm met veel Muizenoor waartussen zich vele Sneeuwzwammetjes en Gewone weidewasplaten bevinden met hier en daar de Zwartwordende wasplaat. De wegberm langs de andere kant van de weg is grasrijk maar fragmentarisch met mostapijtjes. Net zoals de mostapijten zijn er fragmentarisch een aantal Sneeuwzwammetjes die bij elkaar staan en een paar meter verder een even groot aantal Gewone weidewasplaten.

Beheersmaatregelen

Jaren geleden stelden we het gemeentebestuur voor om een gepast maaischema toe te passen met betrekking tot het behoud van de bijzondere flora (Blauwe knoop) op de kapelberg. Sindsdien wordt dit schema nauwkeurig opgevolgd door de groendienst van de

stellen aan hun standplaats. Je treft ze aan op pleistoceen zand en waar vocht niet ver weg is (Roobeek, 2009). De Fijngeschubde aardtong stond niet op de Oudenberg maar wel op een kerkhof in een deelgemeente van Geeraardsbbergen. De Kortsporige aardtong stond wel op de Oudenberg. Ook de zeer zeldzame Aardtongzwameter (*Hypomyces papulasporae*) (foto 16), waarschijnlijk de eerste vondst voor Vlaanderen, staat hier zij aan zij met de Bleke sikkelkoraalzwam (*Clavulinopsis subtilis*) (foto 17), de Gewone weidewasplaat (*Hygrocybe pratensis*), de Zwartwordende wasplaat (*Hygrocybe conica*) (foto 18), het Sneeuwzwammetje en het Papegaaizwammetje.

In de tuin van het Sanatorium is een groot grasveld bewaard gebleven dat van oudsher een intensief gazonmaai-beheer krijgt. Ook hier staan tientallen wasplaten zoals de Gewone weidewasplaat (*Hygrocybe pratensis*), de Zwartwordende wasplaat (*Hygrocybe*

Foto 18: Zwartwordende wasplaat - *Hygrocybe conica* (Danny Declercq)

stad. Enige bijsturing met betrekking tot de mycoflora zal noodzakelijk zijn, want paddenstoelen vragen een specifiek beheer.

Onlangs ondertekende Geraardsbergen het charter 'Bijvriendelijke gemeente' van de initiatiefnemer Ons Denderbieten. Eén van de op til zijnde activiteiten is alle 'lege' graslanden (ook die op kerkhoven) die eigendom zijn van de gemeente beplanten met bijvriendelijke planten, struiken en/of bomen. Een mooi initiatief ten voordele van onze sterk achteruit gaande bijen maar niet zo positief voor het voortbestaan van wasplaten en aardtongen. Ook hier zal een aanneembaar compromis uitsluitel moeten geven.

Met dank aan:

Bernard Declercq voor het microscopisch onderzoeken van *Geoglossum elongatum*, *Geoglossum glutinosum*, *Geoglossum fallax*.

Wim Veraghtert voor het determineren van de Elfenwasplaat en de Slijmwasplaat.

Etienne Vanaelst voor het determineren van de Kabouterwasplaat, de Gele wasplaat en de Scharlaken wasplaat.

Peter Verstraeten voor de suggesties en het kritisch nalezen.

Bibliografie

- D'Hauwer, Van Der Schueren, Criel (2004). Oudenbergsite te Geraardsbergen. Landschapsbeheerplan. Gavere.
- Eyssartier, G. & Roux, P. (2011). Le Guide Des Champignons France Et Europe. Editions Belin. Paris. 1120 pp.
- Lenaerts, L. (2008). Kleine rode wasplaten. *Sporen* 1(3): 14-18.
- Ozinga, W.A., Arnolds, E., Keizer, P.J. & T.W. Kuyper (2013a). Paddenstoelen in het natuurbeheer. ONB preadvies paddenstoelen. Deel 1: ecologie, knelpunten en kennislacunes. ONB rapport. Ministerie van Economische Zaken. Den Haag. Nederland. 120 pp. http://dt.natuurkennis.nl/uploads/OBN181_DZ_paddenstoelen_in_het_natuurbeheer_deel_I.pdf
- Ozinga, W.A., Arnolds, E., Keizer, P.J. & T.W. Kuyper (2013b). Paddenstoelen in het natuurbeheer. ONB preadvies paddenstoelen. Deel 1: ecologie, knelpunten en kennislacunes. ONB rapport. Ministerie van Economische Zaken. Den Haag. Nederland. 379 pp. http://dt.natuurkennis.nl/uploads/OBN181_DZ_Paddenstoelen_in_het_natuurbeheer_deel_II.pdf
- Rosier, K. (1984). Randschriften rond den Oudenberg. Handschrift. Uitgave in eigen beheer.
- Roobeek, C.F. (2009). Aardtongen in de duinen van Noord-Kennemerland (2005 t/m 2008). RO-rapo 09/10. Bergen NH. http://www.eco-on-site.nl/mirrors/pwn-puur-natuur/pdfs/aardtongen_in_de_duinen_van_noord-kennemerland_roobeek_2009.pdf
- Vanmaercke-Cottigny, M.C. (1988). Levende Aarde in de Vlaamse Ardennen. Reliëf en geologie in woord en beeld. Stichting Omer Watez. 108 pp.
- Veraghtert, W. (2014). Wasplaatmysterie ontrafeld. *Natuurpunt.focus*, 13(1): 41-42.
- Vermeulen, H. (1999) Paddestoelen, schimmels en slijmzwammen van Vlaanderen Determinatiesleutels aan de hand van veldkenmerken. De Wielewaal, Natuurvereniging vzw & Natuur- & Milieu-Educatie De Wielewaal vzw, Turnhout. 648 pp.

Digitale bron

natuurbericht.nl

Athelia repetobasidiifera uit de Teut te Zonhoven

Gut Tilkin - driesen.tilkin@gmail.com

Jules Robijns - jules.robijns2@gmail.com

Luc Lenaerts - luc.lenaerts100@gmail.com

De Teut in Zonhoven is een Vlaams natuurreservaat in beheer bij het Agentschap voor Natuur en Bos. Het 800 ha groot reservaat ligt op de westelijke flank van het Kempens plateau ten zuiden van de autosnelweg E314. Het bestaat uit een mozaïek van droge heidevelden, dennenbossen, vennen, vochtige en natte heidegebieden en beekbegeleidend elzenbroekbos.

Het gedeelte Molenheide was tot een tiental jaren geleden een militair domein met een aantal munitieopslagplaatsen. De aarden wallen rond de afgebroken bunkers zijn nog altijd goed zichtbaar in het landschap. Molenheide bestaat hoofdzakelijk uit droge heide en stuifduinen. Een deel van de heide is spontaan verbost na WO II. Het hier groeiend gemengd bos bestaat vooral uit Ruwe berk en Grove den. Een deel van het gebied wordt begraaasd door schapen, geiten en ezels.

Op vrijdag 11 december 2015 verzamelde Jules Robijns in dit gemengd bos korstzwammen op dood, liggend, vaak half rot hout van berken en dennen. De korsten werden gedurende twee dagen in de koelkast bewaard en dan gede-termineerd. De buit was vrij gevarieerd met o.a. Grootsporige wrattentandjeszwam (*Hyphodontia alutaria*), Melig dwergkorstje (*Trechispora farinacea*), Dennenharszwam (*Phlebiopsis gigantea*), Franjetandjeszwam (*Hyphodontia barbajovis*), Kransbekerharskorstje (*Peniophorella praetermissa*), Abrikozenbuisjeszwam (*Hyphodontia flavipora*), Grijswit trosvlies (*Botryobasidium conspersum*), Gewoon vliesje (*Athelia epiphylla*) en Dunne kelderzwam (*Coniophora arida*).

Eén soort bleek moeilijk te determineren (foto 1). Het was duidelijk een *Athelia* sp. omwille van de clavate basidia zonder gesp die vanuit subhymeniale hyfen in clusters groeien, maar geen enkele Atheliasoort in de gebruikte sleutels kwam in kenmerken overeen met

Foto 1: *Athelia repetobasidiifera* op dood hout van berk (G. Tilkin)

het onder de microscoop liggend specimen. Dus werd voor verdere determinatie gewacht tot de veertiendaagse microscopie-avond op 14/12/2015 in het bezoekerscentrum Webbekomsbroek aan de Halve Maan te Diest. Na wat zoekwerk besloten ook Gut Tilkin en Luc Lenaerts dat het om een *Athelia*-specimen ging.

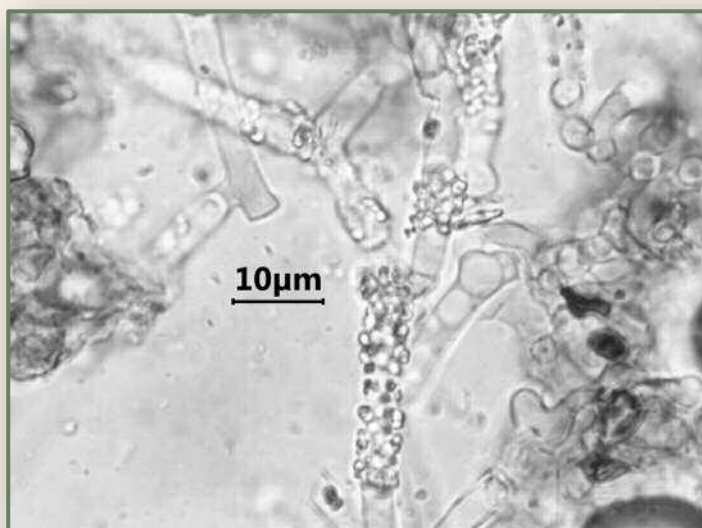

Foto 2: Sterk geïncrusteerde en gespenloze hyfen (G. Tilkin)

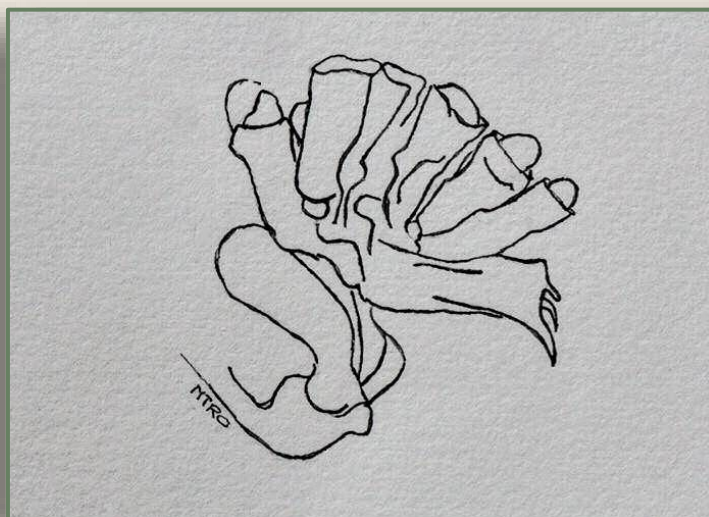
Ook zij kwamen tot de vaststelling dat geen enkele soort *Athelia* in de sleutels van Bernicchia (2010), Breitenbach (1985), Hansen & Knudsen (1997), Jülich (1984) of Telleria & Melo (1995) volledig overeen komt met de onbekende soort omwille van de te kleine sporen en de overvloedig aanwezige kristallen op de hyfen (foto 2). Bij verder onderzoek deed Gut een zeer belangrijke waarneming, namelijk dat er rond heel wat

korstje geen cystiden en geen gespen had. *Athelia decipiens* (Gesploos vliesje) lag het dichtst bij de mysterieuze zwam, maar de sporen van *A. decipiens* zijn te groot en bovendien heeft deze soort geen geïncrusteerde hyfen hetgeen bij de onbekende soort op sommige plaatsen overduidelijk te zien was. Na twee uur zoeken werd het determineren stopgezet en Gut nam de korst mee naar huis voor verder onderzoek.

De volgende dag lag er al vroeg een bericht van Luc in onze mailbox met de melding dat hij op het internet gezocht had met de zoektermen “repetobasidium, zonder gespen, zonder cystidia” en zo een artikel van Maekawa (1993) uit Japan gevonden had waarin *Athelia repetobasidiifera* als nieuwe soort beschreven werd (als *A. repetobasidiifera*). Het artikel bevatte naast de beschrijving ook een nauwkeurige tekening van de microscopische kenmerken. Deze kenmerken bleken perfect in overeenstemming te zijn met het door ons gevonden en onderzochte korstje. De intrabasidiale repetitie, gekend bij o.a. enkele *Galzinia*-soorten en *Repetobasidium*, is volgens het artikel een nieuw kenmerk binnen het genus *Athelia*.

Foto 3: Nieuwe basidia binnen de resten van oude basidia (G. Tilkin)

Tekening 1: Basidia in waaiervorm (M.T. Robyns)

basidia een soort schede aanwezig was waar soms een jong, fris basidium uit stulpte (foto 3 en figuur 1). Onmiddellijk werd gedacht aan het genus *Repetobasidium*, maar al snel werd die piste verlaten, aangezien het

Er werden vervolgens ijverig nieuwe preparaten gemaakt met de bedoeling enkele foto's te nemen. Het verblijf van een aantal extra dagen in de koelkast was blijkbaar niet gunstig geweest voor het korstje, want de

kenmerken die we tijdens het eerste microscopisch onderzoek gezien en genoteerd hadden waren nu wat minder duidelijk en moeilijk te fotograferen.

Beschrijving van *Athelia repetobasidiifera* N. Maek.

Resupinate, dunne, wit-grijze, gladde korst, licht aangehecht, met rand niet duidelijk afgelijnd.

Hyfen: 2 tot 4 μm diam., soms rechte hoeken makend, dun- tot iets dikwandig, kleurloos, soms sterk bezet met kristallen (foto 2), zonder gespen; hyfensysteem monomitisch.

Basidia: clavaat, in kandelaarstructuur (een typisch *Athelia*-kenmerk), 15 tot 20 μm lang, 5 tot 6 μm diam., zonder basale gesp en met 4 sterigmata; een typisch kenmerk bij deze korst is de schede, een rest van een oud basidium, rond de basis van het basidium, waar soms een nieuw basidium bovenaan uitpuilt (vandaar de soortnaam) (foto 3 en figuur 1).

Sporen: ellipsoïde (foto 4), dunwandig, glad, niet amyloïde en niet cyanofiel, 3,8-4,5 x 3,2-3,5 μm .

Gevonden op 11/12/2015 in de Teut / Molenheide (d6.38.41) in een gemengd bos met berk en den op liggend, dood hout van Ruwe berk. Exsiccaat: GT15050.

Deze soort is in West-Europa waarschijnlijk nog onbekend, aangezien ze in geen enkel door ons gebruikt determinatiewerk vermeld wordt. In het artikel van Maekawa (1993) wordt de naam *Athelia repetobasidifera* Maekawa voorgesteld. Index fungorum vermeldt de soort onder de naam *Athelia repetobasidiifera* N. Maek.

Dit is een bijzondere vondst van een soort die vermoedelijk tot nu toe enkel uit Japan was gekend. De zwam werd op naam gebracht dankzij het teamwerk van de drie betrokken personen. Zonder die samenwerking zou het korstje waarschijnlijk als "ondetermineerbaar" in de prullenbak verdwenen zijn.

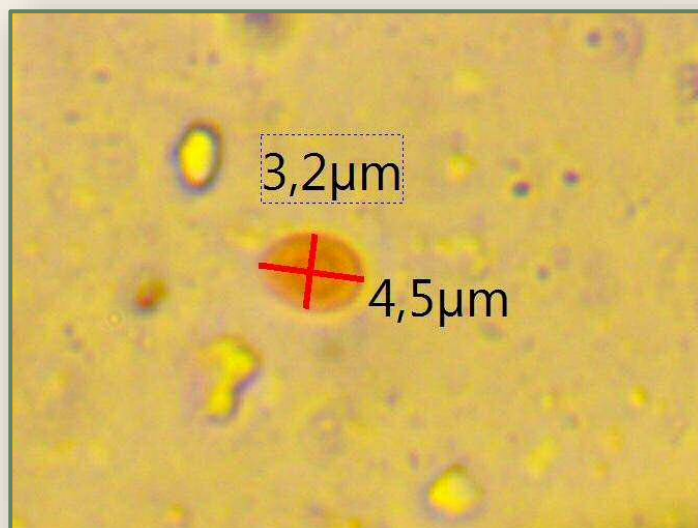

Foto 4: Spore (G. Tilkin)

Bibliografie

- Bernicchia, A. & Gorjón, S.P. (2010). Fungi Europaei Corticiaeae s.l. Fungi Europaei 12. Ed. Candusso. 1008 pp.
- Breitenbach, J. & Kränzlin, F. (1985). Champignons de Suisse (Tome 2). Verlag Mycologia, Luzern. 416 pp.
- Hansen, L. & Knudsen, H. (eds.) (1997). Nordic Macromycetes Vol. 3. Heterobasidioid, Aphylophoroid and Gasteromycetoid Basidiomycetes. Nordsvamp, Copenhagen. 444 pp.
- Jülich, W. (1984). Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. Kleine Kryptogamenflora Band II b/1. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart-New York. 626 pp.
- Maekawa, N. (1993). Three New Corticiaceous Fungi (Basidiomycotina, Aphylophorales) from Japan. *Proceedings of the Japan Academy. Series B*, 69 (5): 119-122.
- Telleria, M.Th. & Melo, I. (1995). Aphylophorales resupinatae non poroides, I. *Acanthobasidium-Cystostereum*. *Flora Mycologica Iberica* Vol. 1. Real Jardin Botánico Madrid. Uitg. J.Cramer. 223 pp.

PADDENSTOELEN IN DE BEELDDE KUNST

Lucas Vanhevel - lucasvanhevel@gmail.com

Een interdisciplinaire kloof tussen de exacte en humane wetenschappen heeft ervoor gezorgd dat paddenstoelen door de meeste kunstwetenschappers genegeerd en daarom zelden vermeld werden in kunsthistorische boeken. Omdat ik zelf ook door de meeste kunstwetenschappers genegeerd word (en bijgevolg tot heden in geen enkel soort boek word vermeld), voel ik een affiniteit met deze onmisbare organismen, en wijd er daarom mijn masterthesis aan. Met een diepgaande studie van paddenstoelenafbeeldingen binnen een afgebakende periode en ruimte, de zeventiende-eeuwse Nederlanden, hoop ik de eerste steen te leggen in een brug tussen kunsthistorici en mycologen.

Vroege mycologische illustratie

Zoals sommige lezers misschien wel weten, speelde ons land samen met dat van onze noorderburen een erg belangrijke rol in de ontstaansgeschiedenis van de mycologie. De traktaten en waterverfboeken van Karel van St-Omaars, Hadrianus Junius, Carolus Clusius en Franciscus Van Sterbeeck (foto 1) bevatten de eerste systematische morfologische studies van paddenstoelen die vandaag nog met enige zekerheid kunnen worden geïdentificeerd. Deze prachtige boeken, nu onttrokken aan het oog en bewaard in stoffige archieven, werden vaak geïllustreerd door befaamde kunstenaars, zoals Jacob van Coornhuuse, Esaya Le Gillon en Maarten Van Heemskerck. Ze getuigen van een tijd waarin kunst en wetenschap veel meer hand in hand gingen.

“Het is een groot gemis zonder fungi op de dis”

Zo schrijft Van Sterbeeck in zijn traktaat over paddenstoelen uit 1675. En inderdaad zien we omstreeks deze periode ook de eerste paddenstoelen in voedselstillevens, markt- en keukengenretaferele verschijnen. Vooral boleten en weidechampignons werden – in ieder geval door de kunstenaars in kwestie – enorm gesmaakt. Een voorbeeld hiervan is te zien in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Brussel (KMSKB) en werd geschilderd door Jan Fyt (foto 2).

Bosvloer ‘snuffelaars’

De bosvloerstillevens van Otto Marseus Van Schrieck en zijn navolgers tonen dan weer een geheel andere soort fascinatie voor paddenstoelen. Tussen distels, hagedissen en vlinders schitteren ze in deze taferele met hun rijkdom aan verschijningsvormen. De kenner onderscheidt gemakkelijk keizersamanieten, cantharellen en bloemkoolzwammen tussen deze uiterst geraffineerde voorstellingen. De voor mycofielen wellicht herkenbare gewoonte van de kunstenaar om tussen gras en onder bomen naar ongewone vormen te speuren, leverde hem volgens eigentijdse bronnen de bijnaam ‘snuffelaar’ op.

Heksenboter of duivelsbrood

De hedendaagse populaire associatie van paddenstoelen met heksen, kabouters en tovenaars lijkt in ieder geval sterk ondervertegenwoordigd in de beeldende kunst van de zeventiende eeuw. Op enkele uitzonderingen na, bijvoorbeeld in het werk van Jacques De Gheyn II en David Teniers II, verschijnen paddenstoelen amper in

Foto 1: De auteur aan het “snuffelen” in het boek van Van Sterbeek

*Goede fungi juist bereid
Eet men zonder zwaarigheid
En in jaren, maanden, dag,
Horen we niet ene klach'
't tegendeel is het geval,
't wordt geprezen overal
Schoongemaakt en geheel kaal,
Is het een echt vorstenmaal
Want het is een groot gemis,
Zonder fungi op de dis.*

Uit: Willebrands M. & van 't Hoog A. (2006).
Traktaat van de kampernoeljes, genaamd
duivelsbrood, door Franciscus van Sterbeek
(1668). - Zeven Provinciën Reeks XXV. Hilver-
sum, uitg. Verloren. 104 pp.

dergelijke context.

Zoek mee!

Een belangrijk onderdeel van mijn thesis bestaat eruit dergelijke afbeeldingen simpelweg op te zoeken. In samenwerking met de *art registry* van de *Northern American Mycological Association (NAMYCO)* ben ik er reeds in geslaagd een 250-tal kunstwerken te inventariseren. Niettemin beschouw ik dit werk allesbehalve voltooid. Wie zich dus geroepen voelt zijn of haar paddenstoel-speurtalenten in galerijen, musea, kunstboeken en –catalogi verder te zetten, is van harte welkom om deel uit te maken van dit onderzoek.

Presentatie

Op vrijdag 8 april presenteer ik de voorlopige resultaten van mijn onderzoek voor Mycologia te Kortrijk, op dinsdag 10 mei voor AMK te Antwerpen en op dinsdag 17 mei voor ZWAM te Diest. Voor meer informatie: raadpleeg de agenda op de KVMV-site.

Foto 2: Jan Fyt - *Paddenstoelen*
Eerste helft 17^e eeuw
Olieverf op paneel (49 x 63,5 cm)
Bron: commons.wikimedia.org

ZWAM afdelingsnieuws

Beste ZWAM-vrienden,

Jullie worden door het bestuur van de ZWAM uitgenodigd op een 'voorjaarsbijeenkomst' te Heverlee op zaterdag 23 april 2016 om 14.30 u.

Plaats van het gebeuren: 'Alvinnenberg' te Heverlee. Deze plaats is goed bereikbaar met de wagen via de ring van Leuven. Neem de N3 richting Tervuren tot Terbank. Bij de verkeerslichten linksaf en dan rechtdoor de Celestijnenlaan in (dus NIET naar rechts richting Overijse).

In de Celestijnenlaan neem je de tweede straat rechts, de Joos Florquinlaan. Die maakt eerst een bocht naar rechts en dan naar links. Neem vervolgens de eerste straat rechts, de Gaston Feremanslaan, en rij de straat door tot het einde, waar je rechts de parking kan oprijden. De zaal hoort dus bij Alvinnenberg, een woonvoorziening en dagbesteding voor mensen met een beperking.

Voor deze bijeenkomst hebben Michèle en Paul een koffietafel met taart voorzien, waarvoor een bijdrage van € 5,00 per persoon wordt gevraagd, ter plaatse te betalen.

Wie wil deelnemen, mag zich vóór 10 april 2016 inschrijven bij Paul en Michèle, hetzij via telefoon 016 48 02 57 ofwel via e-mail: paulwieers@hotmail.com.

Uiteraard zullen we het over het voorbije jaar hebben, de kalender voor dit jaar en veel paddenstoelen, maar dat niet alleen. Gezellig bijpraten en er een leuke namiddag van maken is de boodschap!

BOEK bespreking

Distribution, ecology & status of 51 macro-mycetes in Europe

Results of the ECCF Mapping Programme

André Fraiture & Peter Otto (eds.) (2015). *Scripta botanica Belgica* 53: 1-247. Meise, Botanic Garden Meise.

— — —

Dit is het verslag van een project over het in kaart brengen van de verspreiding, ecologie en status van 51 macromyceten in Europa.

Het initiatief hiertoe werd genomen door de "European Council for the Conservation of Fungi" (ECCF). Na jaren van voorbereiding en discussies startte het project officieel in 1999. Bij de keuze van de 51 soorten macromy-

ceten werden als criteria vooropgesteld dat het bedreigde soorten zijn, verdeeld over zoveel mogelijk taxonomische groepen, voorkomend in verschillende typen van biotopen en met voldoende geologische verspreiding. Verder moesten het opvallende soorten zijn, gemakkelijk te herkennen of op naam te brengen. Van de 47 Europese landen (of het Europese deel ervan) hebben er 38 meegewerkt aan dit project; elk land had een nationale coördinator.

Na de inleiding waarin het waarom, de voorgeschiedenis en de organisatie van het project worden beschreven, komen de praktische moeilijkheden en het onvermijdelijk relatieve van distributiekaarten aan bod.

In een interessant hoofdstuk worden de verschillende

fytogeografische zones van Europa uitgebreid beschreven en afgebeeld.

In "Analyse van de resultaten" wordt achtereenvolgens ingegaan op de variabiliteit tussen de verschillende landen, voorgesteld in een cumulatieve kaart, een vergelijkende tabel met een vroeger onderzoek door L. Lange in 1974 en worden distributiepatronen becommentarieerd en geïllustreerd met talrijke kaarten. Interessant zijn o.a. de vergelijkende verspreidingskaarten van ectomycorrhizafungi en hun respectieve waardplant.

Na de lijst van de deelnemende landen met hun coördinatoren en medewerkers volgt de hoofdbrok van het verslag met de 51 gekozen soorten.

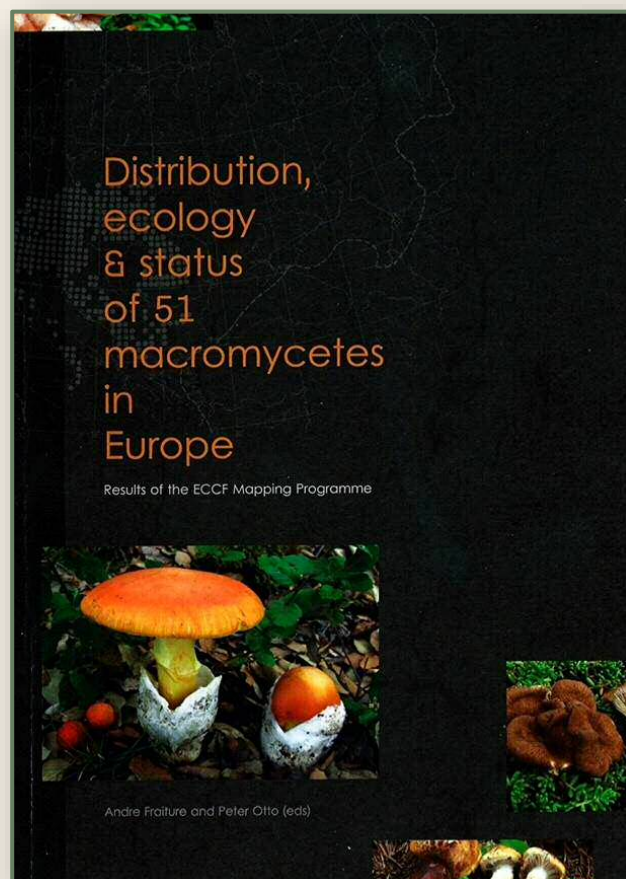
Van elke soort, in alfabetische volgorde opgenomen, geeft men:

- een korte beschrijving;
- één of twee, meestal goede tot zeer goede foto's;
- de Europese geografische verspreiding, met informatie over de wereldwijde verspreiding;
- een verspreidingskaart met, indien van toepassing, deze van de waardplant;
- een vergelijking met de verspreidingskaart in het onderzoek van Lange;
- informatie over voedingsvoorkeur, waardplant en substraat.

Vooral aan de habitat wordt uitgebreid aandacht besteed, met informatie over de plantengemeenschappen, de Natura 2000 habitats, bodemsamenstelling, fenologie, fructificatiefrequentie en indicatorwaarde. De soortinformatie sluit af met de bedreigingsgraad en de bescherming.

De afsluitende bibliografie bevat een 600-tal referenties. Plaatselijke informatie, zoals onze "Standaardlijst" en locale atlanten (Limburg en Vlaams Brabant en BHG), werd spijtig genoeg niet opgenomen.

Eén van de belangrijkste doelen van dergelijk onderzoek is informatie verzamelen en bundelen tot kennis, die als basis kan dienen voor bescherming van fungisoorten en hun habitat. Verder levert vergelijking met vroegere onderzoeken en mogelijk nog komende, inzicht in de evolutie van de verspreiding van deze soorten.

Het verslag werd uitgegeven door de Plantentuin Meise in de reeks Scripta Botanica en gedrukt bij Peeters (Leuven). Het geheel is zeer verzorgd en oogt mooi. De foto's zijn van goede tot zeer goede kwaliteit; de kleuren vertonen geen afwijkende tinten; de kaarten zijn duidelijk en overzichtelijk.

Het boek is te verkrijgen via de webshop van de Plantentuin Meise, <http://shopbotanicgarden.weezbe.com/>

Een aanrader voor eenieder, geïnteresseerd in het hoe en waarom van de verspreiding van onze paddenstoelen.

André de Haan

Armillaria ectypa (Moerashoningzwam): foto en kaartje

Overlijdensberichten

We vernemen uit Sint-Oedenrode (prov. Noord-Brabant, Nederland) het overlijden op 15 januari 2016 van

de heer Leon Raaijmakers

echtgenoot van mevrouw Annie Foolen, in de leeftijd van 66 jaar. Hij was reeds talloze jaren lid van de KVMV.

We maken aan de familie onze gevoelens van medeleven over en verzekeren hen van onze steun om dit verlies van man, vader en grootvader te helpen dragen.

Met droefheid melden wij u ook het overlijden van

mevrouw Anny Vestjens

echtgenote van Leo Noten. Zij overleed op 22 februari op 83-jarige leeftijd.

Anny vergezelde Leo vanaf de beginjaren met veel enthousiasme op zijn mycologische excursies bij AMK en Mycolim. Zij was ook aanwezig op heel wat werkweken in binnen- en buitenland, waar iedereen kennis kon maken met haar warmte, haar hartelijkheid en gevoel voor humor.

Onze gevoelens van medeleven gaan uit naar Leo en zijn ganse familie. Wij wensen hen allen veel sterkte toe.

Donderdag 25 februari bereikte ons het droeve nieuws van het overlijden van

Englebert (Hubert) De Meulder.

Ondanks zijn respectabele leeftijd van 91 jaar, was Hubert nog steeds zeer actief en niets liet vermoeden dat dit vlug zou eindigen. Maar de gevolgen van een ongelukkige val heeft hij niet overleefd.

Met zijn overlijden verliezen wij niet enkel een persoonlijke vriend, maar ook een aimabel, markant persoon en onvervangbaar paddenstoelenvorser. Tientallen liefhebbers begeleidde hij in hun eerste en latere, mycologische stappen.

Onze vereniging verliest met het heengaan van Hubert één van haar oudste leden. Het bestuur en alle leden bieden zijn familie hun blijken van medeleven aan.

Hubert verdwijnt uit onze dagelijkse omgeving, maar nooit uit onze herinneringen.

In een latere aflevering van Sporen komen wij meer uitgebreid terug op deze bijzondere man en zijn verdiensten voor de mycologie in ons land.

Nieuwtjes uit recente tijdschriften (9.1)

Wim en Roosmarijn Veraghtert-Steeman

wim.veraghtert@gmail.com - roosmarijn.steeman@natuurpunt.be

Moixeró Nr. 7

Twee melkzwammen die voor het eerst werden waargenomen in Catalonië, *Lactarius aspideus* en *L. subruginosus*, worden beschreven en geïllustreerd door M.A.S. Pérez-de-Gregorio. Een eerste studie van lichenen in het Nationaal Park Cadí-Moixeró levert 37 soorten die worden weergegeven met hun ecologie en geïllustreerd door S. Poumarat. Een volgend artikel van L. Rubio-Casas, L. Sánchez en S. Gilbert beschrijft, vergelijkt en stelt ter discussie *Lactarius quieticolor*, *L. quieticolor* var. *hemicyaneus*, *L. quietus* en *L. zugazae*. Daarna stellen C. Roqué, J. Bometón en L. Sánchez zes zittende soorten uit het genus *Gyromitra* voor, die werden verzameld in de Pyreneeën. Tenslotte is er het vervolg op de *Cortinarius*-studie van het Nationaal Park Cadí-Moixeró gebracht door J. Ballarà en R. Mahiques met speciale aandacht voor *Cortinarius fuscoperonatus* en *C. odoratus*.

Der Tintling 94

Portret 175 behandelt *Inocybe glabrodisca*, met foto's van macro- en microscopie en twee sterk gelijkende soorten: *I. calida* en *I. dunensis*. V. Bub en H. Scheidewig brengen nieuws over truffels met foto's van *Tuber cistophilum*, *T. puberulum*, *T. rufum*, *Geopora cooperi*, *Glomus vesiculiferum*, *Hymenogaster lycoperdineus*, *H. bulliardii* en *H. arenarius*. Een zeldzaam inoperculaat bekertje dat in Oost-Duistland werd gemeld, *Godronia uberiformis*, wordt uitgebreid behandeld door F. Kasperek. Vervolgens toont P. Stenzel een serie bonte Phlegmaciums uit Südhaz: *Cortinarius arcuatum*, *C. boudieri*, *C. aureopulverulentus*, *C. dibaphus*, *C. anserinus*, *C. caeruleus*, *C. calochrous*, *C. camptorus*... Dr. D. Richter brengt een samenvatting over zijn ervaringen over 38 jaar met de effecten van verschillende klimatologische omstandigheden op verschillende zwammen. H. Schubert illustreert in het eerste deel over de paddenstoelen van NSG Kramershai en aanliggende gebieden de ecologie, micro- en macroscopie van *Russula taigarum* en aanverwanten (*R. vinosa*, *R. consobrina*, *R. griseascens*...). Een uitgebreide bespreking van *Tuber maculatum* werd opgemaakt door Prof. Dr. S. Berndt. Enkele bijzondere vondsten uit Raum Passau worden behandeld door A. Zechmann: *Ramaria rubella*, *Coty-*

lidia pannosa, *Lentinellus ursinus*... D. Schulz geeft een overzicht van zijn paddenstoelenvondsten op een beukenstam van 1986 t.e.m. 1998 met afbeeldingen van bijzondere soorten zoals: *Subulicystidium longisporum*, *Catinella olivacea*, *Lachnum impudicum*... Het recept om tonderzwammen te gebruiken om vuur mee aan te maken wordt van naald tot draad uitgelegd door K. Montag. Tenslotte beschrijft portret 176 *Gamundia striatula*, een soort die wel eens verward wordt met soorten uit het genus *Tephroclype*.

Schweizerische Zeitschrift für Pilzkunde 1/2015

R. Bernhard beschrijft de eerste Zwitserse vondst van een opvallend paddenstoeltje dat op vergraven loofhout groeit en eruit ziet als een tulpvormig bekertje: *Microstroma protractum*. Nog een opvallende en zeldzame ascomycete, gevonden in stedelijk milieu, wordt gerapporteerd door R. Dougoud: *Sowerbyella crassisculpturata*. Mooie macro- en microscopiefoto's van *Trochila ilicina* werden bijeengebracht door F. Delmenico. K. Schenk-Jäger brengt nieuwe inzichten rond de toxiciteit van *Tricholoma terreum*.

Field Mycology 16(2) – April 2015

Zoals gebruikelijk vangt dit nummer aan met een paddenstoelenportret, ditmaal *Chamaemyces fracidus*. C. Hobart beschrijft de eerste vondst van een nieuwe truffelknotszwam voor het Verenigd Koninkrijk, *Elaphocordyceps rouxii*. De zoektocht naar de naam van een *Telamonia* die in april gevonden werd, wordt uit de doeken gedaan door A. Overall e.a. Na moleculair onderzoek wordt de collectie gedetermineerd als *Cortinarius nolaneiformis* (met kleurenfoto's). P. Smith bespreekt Britse roesten op varens. Daarbij worden *Milesina kriegleriana*, *M. scolopendrii*, *M. dieteliana*, *M. whitei* en *Hyalopsora polypodii* afgebeeld met kleuren- en microscopiefoto's. De wondere wereld van de stinkzwammen wordt belicht door G. Kibby. Daarbij komen niet enkel de Europese soorten aan bod, maar krijgen we ook een beeld van de soortendiversiteit in de tropen en Noord-Amerika. Ondermeer *Phallus hadriani*, *P. duplicatus*, *P. rubicundus*, *P. multicolor*, *Mutinus caninus*, *M. ravenelii*, *M. elegans*, *M. borneensis*, *Staheliomyces cinctus*, *Lysurus cruciatus*, *L. mokusin*, *L. peri-*

phragmoides, *Clathrus ruber*, *C. archeri*, *C. columnatus*, *Pseudocolus fusiformis*, *Colus hirudinosus*, *Aseroë arachnoidea*, *A. rubra*, *Ligiella rodrigueziana* en *Ileodictyon cibarium* worden afgebeeld en besproken. Een opvallende mycologische ontdekking was de recente beschrijving van een nieuwe aardstersoort die, voor zover geweten, enkel op de Britse eilanden voorkomt: *Gastrum britannicum*. B. Spooner bespreekt het voorkomen van deze soort en de verschillen met *G. fornicatum* en *G. quadrifidum*. Tenslotte belicht A. Henrici de nieuwste genera onder de boleten (*Neoboletus*, *Rubroboletus*, *Suillelus*) en de tweede Britse vondst van *Squamanita contortipes*.

Field Mycology 16(3) – July 2015

Het paddenstoelenportret bespreekt ditmaal *Panaeolus atrobalteatus*, een zeldzame vlekplaat die uit Engeland beschreven is (door A. Henrici). P. Cullington presenteert een commentarierende sleutel voor de roodverkleurende vezelkoppen. Deze is geïllustreerd met kleurenfoto's van *Inocybe fraudans*, *I. corydalina*, *I. haemacta*, *I. godeyi*, *I. adaequata*, *I. rhodiola*, *I. erubescens*, *I. bongardii*, *I. cervicolor*, *I. erinaceomorpha* en *I. bresadolae*. Een enigmatische paddenstoel die uit Denemarken beschreven is, wordt voorgesteld door J. H. Petersen en T. Laessoe: *Hirticlavula elegans*. De eerste Britse vondst van *Flammulina fennae* wordt besproken door D. Schafer en G. Kibby. In de bijdrage van D. Harries komt een erg lichte vorm van *Entoloma porphyrophaeum* aan bod.

Voorts geeft G. Kibby tips om herbariumfiches op te maken en collecties goed te beschrijven. In zijn nieuwtjesrubriek staat A. Henrici nogmaals stil bij de steeds langer wordende lijst van nieuwe boletengenera: *Imperator*, *Hortiboletus* en *Rheubarbariboletus*.

Bulletin de la Société Mycologique de France Tome 130, fasc. 1 & 2 (2014)

In dit nummer gaan X. Carteret en P. Reumaux verder met hun bespreking van braakrussula's. Met kleurenplaten en microscopietekeningen komen daarbij aan bod: *Russula sub-silvestris*, *R. subsilvestris* var. *falsosa*, *R. stagnosa*, *R. sublongipes*, *R. pulcherrima* var. *leptocystis* en *R. aderubescens* ad int. P. Lainé schenkt voor de tweede keer aandacht aan 'vezelkoppen buiten de betreden paden'. Ditmaal passeren *Inocybe subdecurrens*, *I. pholiotinoides*, *I. nemorosa* en *I. leucoloma* (een alpiene soort die ook in niet-alpiene omstandigheden gevonden werd) de revue, met micro- en kleurenfoto's. Bijzonder interessant is de bijdrage van R. Chalange over de toepassing van guaiac bij de determinatie van russula's in het veld. Dit artikel besluit met een uitgebreide tabel waarin de reactie per soort wordt opgesomd. G. Durrieu en anderen staan stil bij etnomycologie in Nepal. Zij schenken bijzondere aandacht aan maskers die van polyporen gemaakt worden. Tenslotte volgt een lange bijdrage van J. Rappilly en M. Roger over het werk van Quélet over de mycoflora van de Jura en de Vogezes.

Amanita muscaria - Vliegenzwam
(Germaine Langendries †)

Inhoud

1	Editoriaal	<i>M. de Haan</i>
2	Excursiekalender	
3	Educatieve bijeenkomsten	
6	25 ^e Vlaamse Mycologendag	ZWAM
7	Poedermycena, de moeite van het bekijken waard	<i>L. Vannieuwerburgh</i>
11	De Oudenberg van Geraardsbergen	<i>W. Boonen</i>
20	<i>Athelia repetobasidiifera</i> uit de Teut te Zonhoven	<i>G. Tilkin, J. Robijns & L. Lenaerts</i>
23	Thesis "Paddenstoelen in de beeldende kunst"	<i>L. Vanhevel</i>
25	ZWAM Afdelingsnieuws	
25	Boekbespreking	<i>A. de Haan</i>
27	Overlijdensberichten	
28	Nieuwtjes uit de recente tijdschriften	<i>R. Steeman & W. Veraghtert</i>

Colofon

SPOREN is een uitgave van de KVMV, de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging vzw.

Afdelingen: Antwerpse Mycologische Kring (AMK), Mycologische Werkgroep Limburg (Mycolim), Oost-Vlaamse Mycologische Werkgroep (OVMW) en Zelfstandige Werkgroep voor Amateurmycologen (ZWAM).

Voorzitter: Myriam de Haan

Leopoldstraat 20, bus 1.1, 2850 Boom - 03 888 75 14 - myriam.de.haan@skynet.be

Ondervoorzitter: Mieke Verbeken

Predikherenstraat 37, 8750 Wingene - 051 65 89 80 - mieke.verbeken@ugent.be

Penningmeester: Lieve Van Boeckel-Deceuninck

Alexander Franckstraat 235 - bus 3, 2530 Boechout - 03 455 01 27 - 0475 268 167 - lieve.deceuninck@skynet.be

Secretaris: Dieter Slos

Weitingstraat 8, 9881 Aalter - 09 374 63 11 - dieterslos@gmail.com

Ledenadministratie: Robert De Ceuster

Kloosterbergstraat 34, 3290 Diest - 013 33 57 96 - robert.de.ceuster@scarlet.be

Overige bestuurders:

André De Kesel, Haesaertsplaats 15, 2850 Boom - 02 260 09 38 - adk@br.fgov.be

Gut Driesen-Tilkin, Kruisheideweg 32, 3520 Zonhoven - 011 72 59 24 - driesen.tilkin@gmail.com

Richard Pawlowski, Naaldert 8, 3550 Heusden-Zolder - richard.pawlowski@scarlet.be

Roosmarijn Steeman, Bist 66, 2500 Lier - 0485 68 88 48 - roosmarijn.steeman@gmail.com

William Coeck, Brandstraat 40, 2850 Boom - 03 888 42 89 - william.coeck@pandora.be

Wim Veraghtert, Bist 66, 2500 Lier - 0496 97 87 79 - wim.veraghtert@gmail.com

Internet: KVMV: www.kvmv.be

AMK, MYCOLYM, OVMW en ZWAM vindt u onder de rubriek "Afdelingen"

Verantwoordelijke bibliotheek:

Lucy de Nave, Jan Van Rijswijcklaan 277, 2020 Antwerpen - lucy.denave@antwerpen.be

FUNBEL

Secr.: Emile Vandeven, Kleinewinkellaan 53 bus 1, 1853 Strombeek-Bever, 02 2677418 - vandeven.emile@skynet.be

Lidmaatschap KVMV 2016: bedraagt 21 euro (gezinslidgeld 23 euro), te storten op de rekening IBAN BE17 7370 1875 7621 (BIC-code KREDBEBB) van de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging, Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen. Voor buitenlandse leden bedraagt het lidmaatschap 28 euro (30 euro voor een gezin). De eventuele bankkosten worden gedragen door de opdrachtgever. *Sterbeekia* en de nieuwsbrief *Sporen* (4 maal/jaar) zijn begrepen in het lidgeld.

Sporen

Verantwoordelijke uitgever: Danny Minnebo, Kleine Molenstraat 19, 9290 Overmere

Redactieleden: Georges Buelens, Robert De Ceuster, Gut Tilkin, Lieve Deceuninck en Peter Verstraeten

Eindredactie en lay-out: Danny Minnebo - 09 367 95 49 - minnebo.troch@pandora.be

Ieder lid kan publiceren in *Sporen*. **Teksten** voor volgend nummer moeten **vóór 1 mei 2016** gemaïld worden naar het redactielid van zijn afdeling:

AMK	> Lieve Deceuninck	- lieve.deceuninck@skynet.be
MYCOLIM	> Gut Tilkin	- driesen.tilkin@gmail.com
OVMW	> Peter Verstraeten	- verstraeten.peter@skynet.be
ZWAM	> Georges Buelens	- georges.buelens@telenet.be

Foto's of figuren in de tekst worden best nog eens afzonderlijk meegestuurd als beeldbestand, bijvoorbeeld .jpg.

COPYRIGHT ©

Het copyright voor tekst en illustraties van de artikels berust bij de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging (KVMV). Auteurs behouden het recht om de eigen tekst en illustraties voor andere doeleinden te gebruiken. Het is niet toegestaan volledige of gedeelten van artikels of illustraties over te nemen zonder toestemming van de redactie.

ISSN 2030-367X